

זבחים לד

משה שווערד

1. שערים מצויינים בהלכה

ריש לקיש אמר לוקה. עי' במשך חכמה (תוריע יב-ה) שכתב טעם מדוע אין מלקות בטמא הנוגע בתרומה, משום שאיסור נגיעה הוא סייג לאכילה, והאכילה בקדשים הוא בכרת לפיכך עשתה תורה סייג לדבריה, דגם על הנגיעה לוקה, נכתב שזה כמו קריבה בעריות שהתורה עשתה סייג, ועי' באבות דר' נתן (פ"ב) למה אסרה תורה משרת ענבים בגזיר וכו', מכאן שעשתה התורה סייג לדבריה, וכן הוא אומר "ואל אשה בנדרת טומאתה לא תקרב" וכו' מפני שעשתה תורה סייג כו', ומזה הוכיח המאירי (סנהדרין סו:) דקריבה לעריות משום סייג מה"ת, וכ"ה ברמב"ם (אס"ב פכ"א ה"א) ובסה"מ (ל"ת שנג) שקריבה לעריות אסורה מה"ת משום סייג. ועי' כזה בכס"מ (טומאת מת פ"א ה"ב) שלא אסרה תורה לבשל בשר בחלב אלא כרי שלא יבוא לאכול. וכזה משמע בר"ן (ריש פסחים) דכל יראה התמירה תורה כרי שלא לבוא לאכול. ועי' בלקח טוב (כלל ה) אריכות גדול מהרבה מקומות שעשתה התורה סייג, ועי' בשד"ח מער' הא' סי' קכא, אבל בתרומה טמאה אם אכל כהן טמא, פטור ממיתה בידי שמים, וא"כ כשיאכל טמא תרומה טהורה הלא מיד כשנגע

בה יטמאנה, אין האוכלה במיתה, ולא משכחת טמא אוכל תרומה במיתה רק בפירות שלא הוכשרו, או בתחב לו חבירו בבית הבליעה, ולא שייך לעשות סייג על זה שיהא הנוגע בתרומה לוקה שמא יבוא לאכלה.

2. שערים מצויינים בהלכה

דף לד. טמא שאכל בשר קודש לפני זריקה וכו'. הרמב"ם (פסוה"מ פי"ח הי"ב) פסק כר' יוחנן דאינו לוקה משום אוכל קודש טמא, אבל מכין אותו מכת מרדות, ופירש במשל"מ דמ"מ לוקה משום "לא תוכל לאכול בשעריך", שהרי אכל הבשר קודם זריקה נעי' רמב"ם מעה"ק פי"א ה"ד. ועי' במנ"ח (מצוה קמה-ה) דמבואר מהרמב"ם והמשל"מ דאם עושה איסור תורה של מלקות ויש עוד איסור דרבנן על זה, לוקין מכת מרדות על האיסור דרבנן, נועי"ש שחקר אי כו"ע ס"ל כן. ועי' במנ"ח מ' תרת. ועי' בשד"ח מער' א כלל שנה מש"כ בזה. ובאבן האזל (שם) אכן תמה על המשל"מ דלא מסתבר שיהיה מכות מרדות בלאו שיש בו מלקות נהביא ממשל"מ בעצמו שם

3. יד בנימין

שם בגמ'. הכא במאי עסקי' כגון שקדשו
 בכלי וכו'. /לפירש"י הא דאיתרבי ענינים
 מוהזכר היינו דוקא הגמלים שחתה אותן
 במחתה כלי שרת. /ואולם התוס' מפרשים
 דמיירי כאן בעני המערכה (או שהקדיש ענינים
 להקרבה עי' מנ"ח סוף מ' רפ"ו) והקידוש
 כלי הוא מה שמשפי להו לגיזרין וכ"פ במנחות
 ק"א ד"ה אע"ג. והנה לא מיבעי לרבי דס"ל
 (מנחות כ': ומעילה י"ט:) דענינים דין קרבן
 להן פשוט הוא דטעון קידוש כלי אלא אפי'
 לרבנן דלאו קרבן ממש הן מ"מ דמיא לקרצנות
 דעומדין להקרבה וטעון קידוש כלי ואית צהו
 קדוה"ג ומקצלין טומאה.

4. שערים מצויינים בהלכה

כתב במנ"ח (מ' קמה-ו) שיש שני ענינים
 בחיבת הקודש, א) אף דאינו אוכל כלל כגון
 עצים ולבונה דאינו מקבל טומאה בכל מקום,
 כיון דאינו אוכל ומשקה, מ"מ גבי קודש מרבינן
 מהפסוק והבשר דמקבל טומאה ב) יש אוכלין
 דמקבלין טומאה בכל מקום, רק צריך הכשר
 משבעה משקים, וחיבת הקודש מכשיר כאילו
 בא עליהם מים, וזה נכון מצד הסברא דבכל
 התורה כולה אוכלים ומשקים חשובים, ולפי
 חשיבותו כן טומאתו, דהתורה גזרה דוקא
 אוכלים ומשקים חשובים מקבלין טומאה [עיי"ש
 שמיישב בזה קושית התוס' ד"ה והבשר, וגם סתירת
 הרמב"ם הובא בדברינו בסמוך (ד"ה ואפילו). ומש"כ
 במנ"ח דלגבי עצים ולבונה מהני חיבת הקודש מה"ת,
 משא"כ באוכלין שלא הוכשר וכו', יש להעיר מרמב"ן
 חולין (לה: סוד"ה אלא) שכ' להיפך, וכ"כ בראש יוסף
 (חולין שם ד"ה מכלל) ליישב שיטת הרמב"ם. ועי'
 בקהלות יעקב (פסחים סי' יב). ובשו"ת חבצלת
 השרון (מהר"ת סי' ד ד"ה אך) כתב, דהא דחיבת
 הקודש מכשיר, אין הכוונה שהקודש מכשירו,
 אלא דדבר מקודש א"צ הכשר כלל, דנהי
 דבעלמא גזרה חכמת התורה דבאוכל כל זמן
 שלא באו עליו מים לאו אוכל הוא לקבלת
 טומאה, מ"מ בקודש מחמת חשיבות קדושתו
 אמרה תורה דחשיב אוכל אף בלא הכשר מים,
 וא"צ הכשר כלל לשויא אוכלא, [אמנם עיי"ש
 דסברא זו תלוי במחלוקת ר"ש ורבנן במס' חולין שם אם
 שחיטה מכשרת, עיי"ש באריכות].

אפי' עצים ולבונה, דאף דלא הוי אוכל נחשב
 כאוכל ומקבל טומאה, כש"כ בזה דמדה טובה
 מרובה, שע"י חיבת קדושת השבת זוכה להרגיש
 בקדושתו, ואף אם בעצם אינו מוכשר חיבת
 הקודש מכשירו [עי' באר משה אורזוב פ' תשא, ועוד].

5. איזהו מקומן מסכת זבחים דף לד עמוד א

והבשר לרבות עצים ולבונה דלאו בני אכילה נינהו - עי' עול"ש ושפ"א בכונת הגמ'. ובעיקר דברי אביי הקשה בחי' הגרי"ז מאי מייתי מעצים ולבונה טפי משאר אימורין שג"כ לא חזו לאכילה דהא עומדין להקטרה, ועוד הקשה בדברי רבא לקמן דטומאת בשר לכו"ע לוקה ומקשינן והאמר מר והבשר לרבות עצים ולבונה ומשנינן כגון שקדשו בכלי, וצ"ע הא בלאו הכי קודם שקדשו בכלי ליכא לחיובי משום טומאה דהא אין להם אלא קדושת דמים, ועי"ש מה שהאריך לבאר הסוגיא בשם הגר"ח, ועי' בחי' הגר"ח הלוי פסוהמ"ק יח. יב. בביאור סוגיין, וע"ע מנח"א עמ' קל' שהאריך בביאור הדברים.

6. שפת אמת על זבחים דף לד/א

שם בגמ' הב"ע שקדשו בכלי כו'. הלשון תמוה דודאי קודם שקדשו בכלי לא מקבלו טומאה כלל [כדאיתא להדיא במנחות (ק"א). דכטהורין דמי] והכי הול"ל שאני עצים ולבונה שאין להם מתירין כדתניא וצ"ע:

7. שערים מצויינים בהלכה

אסברא לך. שאל הגרי"ז, לכאורה אין כאן תירוץ על גוף הקושיא, אלא שנתגלה שמעולם לא אמר ריש לקיש דבר זה, וא"כ לא שייך הלשון אסברא לך, דמשמעו תירוץ והסבר על הקושיא, [ועי' בשיעורי הגרי"ד]. וכזה כבר העיר במרומי שדה, ועי"ש מש"כ לפרש, [ומה שהביא מגמ' ב"ב ס: יט להעיר ממהרש"ל ומהרש"א שם].

8. יד בנימין

ומה שפירש"י ז"ל ד"ה ההוא למנוה "זהמה מנוה להקריב, חיה רשות". נראה ג"כ דהכוונה כך דזהמה אם מקריצה מקיים צה מנוה של הקרבת קרבן אבל חיה הוא רק רשות כלומר שרשאי ואינו עובר עליו איסור אבל עכ"פ אין מקיים מנוה של קרבן כלל, דאל"כ דברי רש"י אין לו ציחור וכמו שכבר הקשה צ"קן אורה דהרי הכא צנדרים ונדבות עסקי' וא"כ ממ"נ אם נדר להציא חיי' צשניהם הוי מנוה ואם לא נדר כלל הוי צשניהם רשות. ולפי האמור מצוה שפיר דהכוונה רשות היינו שאינו עובר על איסור אבל קרבן לא הוי כלל כיון שאינו צתורת הקרבה. ונראה דלכך לא פירש"י ההוא למנוה היינו דלכתחילה מנוה להציא צהמה דוקא וצדיעצד אם הציא חיה כשירה, והיינו משום דזה אינו, כיון דלקרבן אף צדיעצד פסול וכדנצחא. (ולשון השטמ"ק ד"ה ההוא למנוה

• איזהו מקומן מסכת זבחים דף לד עמוד א

אמנם באבי עזרי פ"ה מאיסורי מזבח השיג על האו"ש דודאי חיה הוי קרבן אלא דהוי רשות, וכן משמע פשטות דברי רש"י וכמש"כ בשטמ"ק ד"ה ההוא למצוה דנפק"מ רק להקדים בהמה לחיה. אולם בקובץ אהלי חיים עמ' נג' מובא בשם הגרי"ז (מכתבי תלמידים) דפשיטא ליה דאסור וא"א להקריב חיה אף לר"ל, אלא דמחלוקתם רק אם עוברים בעשה ודעת ר"ל דלא עובר בעשה עי"ש. וע"ע בגדר הא דחיה רשות - בקר"א, ומנח"א עמ' קלט', והערה נב' לכנסת ראשונים.

9. שערים מצויינים בהלכה

שאינו כמעביר על דבריו אלא מוסיף על דבריו. מפרש במלבי"ם (ויקרא א אות טז) דהו"א שמש"כ מן הבהמה תקריבו, היינו שלא להטריח עליהם להביא קרבן מחיה, כמש"כ במדרש (אמור כז-ה) ואני לא הטרחתי עליהם להתייגע בהרים להביא לפני קרבן מחיה אלא מהבהמה שברשותך, ומ"מ אם רוצה לטרוח ולהביא חיה שיש בה טרחה יותר, הוא מוסיף על דבריו, לכן ת"ל בקר וצאן, ועי"ש עוד בזה, ומיישב קושית התוס' (ד"ה שאינו).

שוב ראיתי בפ"י הרא"ש ובדעת זקנים (ויקרא א-ב) בשם התורת כהנים [ובתו"כ שלפנינו ליתא] דמכאן למדנו ענותנותו של הקב"ה שלא הטריח בניו להביא חיות מן היערות אלא מן הבהמות המצויות להם [והיינו עפ"י המדרש הנ"ל]. וכיותר ביאור כתב בפ"י הטור עה"ת בהא דכתיב "מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו", דכיון דחיה בכלל בהמה, פרט אח"כ דוקא מן הבקר ומן הצאן, ולא חיה, שלא רצה הקב"ה להטריח את ישראל להביא קרבן מדבר שאינו מצוי בידם, וכזה כתב בחזקוני (שם) [ועי"ש שהביאו עוד טעם למעוטי חיה, לפי שאינה בכלל ברכה במעשה בראשית, שלא בדרך החיות בשכיל הנחש וכו' עי"ש. וע"ע ברבינו בחיי (שם) מש"כ הטעם שצוה הש"ת דוקא בהמה ולא חיה. ועי' בפ"י הריקאנטי ובפ"י ציוני עה"ת (צו ד"ה וחבשר) שכתבו טעם עפ"י המקובלים, כיון שאדם מתגלגל רק בבהמה ולא בחיה, ועי' במדרש תלפיות (ערך גלגול) מה שהקשה ע"ז מדברי האריז"ל, וע"ע בנפש היפה (פלאגי, ערך חיה אות ד) מש"כ בזה].

10. איזהו מקומן מסכת זבחים דף לד עמוד ב

פסול מהו שיעשה שירים - פירש"י אם קבל וזרק, וההכרח דמיירי נמי בשזרק מבואר בריש תוד"ה פסול. ובחי' הגרי"ז הקשה אמאי נקט קיבל וזרק הא שפיר יש להסתפק אפי' קיבל הכשר וזרק הפסול - עי"ש מה שתירץ מהגר"ח עפ"י דקדוק הרמב"ם, ועי' מנח"א עמ' קמב'.

11. יד בנימין

ובזה הכריח למרן ז"ל לפרש דהא דקמיצעיא
לן אי פסול עושה שירים הנעיא הוא
ג"כ לענין שיירי הדם ליספך ליסוד וכמו
שהציאו התוס' בשם הר"ר אפרים, והתוס'
לא חלקו עליו אלא צמה שפי' דהנעיא הוא
רק לענין שיירי הדם וס"ל דתרחי קמיצעיא
לי' היינו גם על הדם שנזאר אי יוכל הכשר
לחזור ולקבל, והא דלא מיצעיא צאמת תרחי

שם צמ', א"ל אין פסול עושה שירים אלא
חוז' לזמנו וחוז' למקומו הואיל ומרצה
לפיגולו. כבר תמה צה צחזו"א ז"ל סי' י'
ס"ק א' וסי' י"ט ס"ק ל"ד על לשון הגמ',
ל"ל מטעם דמרצה לפיגולו חשיבא זריקה
לעשות שירים, תיפוק לי' דכלא"ה נפסל
הקרנן מטעם מחשבת פיגול ואפי' פיגל בשעת
שחיטה נפסל הקרנן כדגלי קרא.

12. איזהו מקומן מסכת זבחים דף לד עמוד ב

אמר ליה אין עושה שירים - פסק הרמב"ם פסוהמ"ק יד. ב. דהדם שזרק הפסול שיריו שבמזרק ישפכו
לאמה, וצ"ע דאי לא חשיב כלל זריקה ואין עושה שירים אמאי ישפוך לאמה הא הדם עצמו חזי אכתי
לזריקה - עי' חי' הגר"ח הלוי שם, ועי' חי' הגרי"ז לעיל כז: ובסוגיין ד"ה והנה השאלה, וע"ע מנ"ח מצוה קלח.
ח. ועל דרך זה באבן האזל, וע"ע מש"כ חזו"א יא. א. * (כללא דמילתא אות ב').

13. איזהו מקומן מסכת זבחים דף לד עמוד ב

חול"ז וחולמ"ק הואיל ומרצה לפיגולו - סיכום נידונים בזה:

(א) טה"ק כתב בדעת הראב"ד דגם חול"ז עושה שירים בזריקה בלבד ולא בקבלה, ושפ"א פליג והוכיח
מהר"מ דבין בזריקה ובין בקבלה ואף הראב"ד לא פליג, ועי' בהגרי"ז הנ"ל.
(ב) חוז' למקומו מבואר בסוגיין דנידון כחול"ז, ועי' תוס' מנחות עט. ד"ה הדר (ציון גלהש"ס), ובמשל"מ
פסוהמ"ק יח. ז. (הובא בליקוטים דף כח:), ובחי' הגרי"ז בדעת רש"י, ובשפ"א.
(ג) טמא - מסקינן במעילה דף ה: שעושה נמי שירים, ובשפ"א מסתפק ודן האם רק בזריקה או גם בקבלה.
ובשיטת הרמב"ם פסוהמ"ק א. כח. - דעת הכס"מ ומהר"י קורקוס דרק בזריקה, ואילו האבן האזל ואבי
עזרי כתבו דאף בקבלה.
(ד) מחשבת שלא לשמה - בטה"ק מסתפק אם עושה שירים, ובשפ"א פשיטא ליה דעושה דלא גרע משלא
במקומו דאינו פיגול ואפ"ה עושה שירים, וכדעת השפ"א כן האריך בחזון יחזקאל קרבנות ג. ד., וע"ע אבי
עזרי פי"ד פסוהמ"ק הל' ב' דסבר ג"כ שעושה שירים אלא שתמה אמאי נקטה הגמ' דאין עושה שירים אלא
חול"ז וחולמ"ק ולא נקטה שלא לשמה.

14. איזהו מקומן מסכת זבחים דף לד עמוד ב

כוס מהו שיעשה את חבירו דחוי או שירים א"ל פלוגתא דראב"ש ורבנן -
עי' חי' הגרי"ז שחקר בביאור המחלוקת

- האם פליגי בגדר שירים אם רק מכוס שנעשה הזריקה הוי שירים או מכל הכוסות,
- או פליגי בדין דיחוי דהאם כיון שזרק מכוס זו נעשו שאר הכוסות דחויין עי"ש, וע"ע מנח"א עמ' קמח'.

15. חדושי הגרי"ז מסכת זבחים דף לד עמוד ב

... ולפי"ז נראה דשיטת הרמב"ם דכל השאלה בגמרא אי פסול עושה שירים הוא רק אי נחשב שכבר נעשה
ונתקיים זריקה בהקרנן, דהא הכא איירינן לענין דם שבצואר, דעל דם שבצואר הלא בלא"ה לא חשיב מעשה

זריקה בו, אלא דבדם שבצואר העיקר תלוי אי נעשה מעשה זריקה בהקרבת או לא, ובע"כ דהשאלה היא אם זריקת פסול הוי כבר זריקה בהקרבת, שנעשה כבר מעשה זריקה וע"כ א"א לחזור ולקבל, או דלא נחשב זריקה בהקרבת וע"כ יחזור ויקבל, אבל אפילו אי פסול אינו עושה שירים, מ"מ מעשה זריקה בהדם הוי עכ"פ, וע"כ סובר הרמב"ם דאף אי פסול אינו עושה שירים ואם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל, אבל לחלות שם שירים לא בעינן כלל שתהא זריקה בהקרבת, ורק אי הוי מעשה זריקה בהדם, חל שם שירים על הדם הנשאר בכוס, ולכן סובר הרמב"ם דהדם שבכוס שזרק מקצתו ישפך לאמה, כיון דחל שם שירים משו"ה נדחו מזריקה, ושפיכת שירים א"א לקיים בהם כיון דפסולים הם וע"כ ישפך לאמה, ודוקא דם שבכוס זה, אבל דם שבכוס אחר כיון דקיי"ל כוס עושה חבירו דחוי ולא שירים, לא חל דין שירים רק על הדם שבכוס זה, וזה שיטת הרמב"ם שהדם שבכוס ישפך לאמה, והנה התוס' לקמן (דף ק"ח ע"א בד"ה שחיטת לילה) הקשו לר"י דס"ל יצא דמה ירד, למה זורק מקצת הדמים לחוץ חייב כיון דיצא לחוץ נפסל ואם עלו ירדו איך משכחת לה דחייב על זריקה בחוץ...

16. שערם מצויינים בהלכה

מניין לחטאת שקיבל דמה בד' כוסות ונתן מתנה אחת וכו'. ע"י במקדש דוד (סי' לג-ב) שחקר בחטאת שקיבל דמה בחמשה כוסות ונתן ד' מתנות מד' כוסות, אם החמישי חשיב דחוי, די"ל דרק בקיבל דמה בד' כוסות כיון שהיה יכול לתת מכולן ולא נתן הו"ל דחוי, אבל בקיבל בה' כוסות כיון דאי אפשר לו לתת מכולן אין החמישי דחוי, ועי"ש שהוכיח מגמ' תמורה (כג.) שגם בכהאי גוונא הוי דחוי.

17. שערם מצויינים בהלכה

שי"ל דכוונת הגמ' דחוי לקדושינהו ע"י התכה, לפי מש"כ במג"א (או"ח סי' קמז סק"ה) דדוקא כמות שהן אסור להשתמש בהן לקודש, אבל אם שינה צורתן ועשה מהן כלי אחר שרי, נע"ש שהביא ראיה ממראות הצובאות, ויש שדחו הראיה משם, דהתם שאני שהיה עפ"י הדיבור, עי"ש בהגה' תת"ס וישוע"י סק"ד, ושולח"ט סי"א, אך הזכתי אפרים דחה זה, דא"כ הוי כלי אחר ופנים חדשות בא לכאן, ונלעזר ממחצת"ש שם, דבמראות הצובאות שלא

ואי אשמעינן כלי חול משום דחוי לקדושינהו. מכאן הקשה בזכתי אפרים עמש"כ הרמב"ם (ביהב"ח פ"א ה"כ) אין עושים כל הכלים מתחילתן אלא לשם הקדש, ואם נעשו מתחילתן להדיוט אין עושין אותן לגבוה וכו', וקשה איך חזי כלי חול להקדישו לכלי שרת, הא אסור לעשות אותו לכלי שרת, [ובקריית ספר שם משמע דהוא דאורייתא, מדכתיב "את תבנית המשכן ואת תבנית

הסופר או"ח סי' יב], וכתב לדחוק דדוקא לכתחלה אסור מדאורייתא להקדיש כלי שנשתמש בו הדיוט, וכיון שקדוש בדיעבד משו"ה אמר דחוי לקדושינהו, עי"ש באריכות. וע"ע בדם זבחים.

18. תוספות מסכת זבחים דף לד עמוד ב ד"ה כל שבידו

כל שבידו לא הוי דחוי - ענפיו /ענביו/ מרובין מעליו דסוכה (דף לג.) אין זה בידו כיון דאין ממעטין ביום טוב וגבי כסוי הדם (חולין דף פז.) דקרי ליה דחוי כשכיסהו הרוח ונתגלה כיון דאין מצוה לבטל הדחוי לא חשיב בידו ולא דמי להכא דמצוה לאוספו והפריש קרבן והמיר דת דלעיל בפרק קמא (דף יב:) אין זה קרוי בידו כיון דאין דעתו לחזור.

א. דף על הדף מסכת זבחים דף לד עמוד א

בגמ': כי פליגי בחיה והכי איתמר וכו' ר"ל אמר אינו עובר עליו בולא כלום, שהוא למצוה, מותיב רבא אילו נאמר וכו'.

וכתב הגאון ר' יוסף ענגיל ז"ל בספרו לקח טוב (כלל ד' אות ח'):

יש לי להביא ראוי דאפי' דבר המותר לכתחלה מה"ת ורק שאיננו כפי המצוה מן המובחר מה"ת, ג"כ לא מיקרי ראוי, וזה מהא דס"ל לריש לקיש בזבחים דל"ד ע"א דהא דאין חי' נקרבת קרבן היינו רק למצוה, שאם רוצה אדם להקריב קרבן, אמרה תורה למצוה מן המובחר שיקריב בהמה, אבל אם מקריב חי' אין עובר בלא כלום והקרבן כשר, ופריך התם בגמ' עלי' מברייטא שמפורש בה דחי' גם דיעבד פסולה לקרבן עש"ה, ולכאורה תיקשי טובא, דמדוע פריך רק מברייטא, והא עדיפא הו"ל למיפוך ממשנה ערוכה במס' מעשר שני (פ"א מ"ד) הלוקח חי' (בכסף מע"ש) לזבחי שלמים או בהמה לבשר תאווה לא יצא העור לחולין עכ"ל המשנה. ובפיה"מ להרמב"ם ז"ל כתב וז"ל ומה שאמר שאין העור יוצא לחולין, לפי שאינם ראויים לאכילה על הדרך שחשבו עכ"ל, כונתו דחי' אינה ראוי' לאכילה בתורת זבחי שלמים, לפי שחי' פסולה לקרבן, וכן בהמה אינה ראוי' לאכילה בתורת בשר תאווה מפני הטעם המבואר שם עש"ה. וא"כ הרי זו לכאורה משנה ערוכה היפוך סברת ר"ל דס"ל דחי' כשירה לקרבן.

ועל כרחק לומר, דכיון דלמצוה גם ר"ל מודה דמצוה להקריב בהמה, ע"כ גם לר"ל לא חשובה חי' "ראוי" לזבחי שלמים ודו"ק...

וכותב עוד הגר"י ענגיל ז"ל שם:

ודע דדבר זה הוא פשוט לכאורה בכולי תלמודא דחי' אינה נקרבת קרבן כלל היפוך דעת ר"ל הנ"ל, ע' בחולין (דל"ג ע"א) וממאי דבחולין עסקינן דקתני חי', דאלו בקדשים חי' בקדשים מי איכא. ועוד שם (דל"ז ע"א) כי אסר רחמנא בהמה דחזיא להקרבה, אבל חי' דלא חזיא להקרבה לא. ועוד שם (דפ"ד ע"א) אמר קרא חי' או עוף מה חי' אינה קודש אף עוף אינו קודש. ובקידושין (דנ"ז ע"ב) אין לי אלא תמימים הראויין ליקרב מנין לרבות בעלי מומין מרבה אני את בעלי מומין שכן מין הכשר מנין לרבות את החי' וכו'. ובתמורה (ל"ג א') הכל היו בכלל העמדה והערכה ואפי' בע"מ מעיקרו וכו' ואפי' חי' ועופות (כגון אווזין ותרנגולין דלא שייכי כלל למזבח רש"י) וכו' וכהנה רבות.

ואולם עכ"ז מצינו בכריתות (ד"ו ע"א) המקדיש נכסיו והיו בהן דברים הראויים לקרבנות הציבור וכו' ופריך הני דברים הראויין מאי ניהו אי בהמה וחי' תני לי' וכו', ומוכח דחי' ראוי' לקרבן, ואולם ברש"י שם ד"ה בהמה וחי' כ' לאו דוקא עכ"ל, כונתו דחי' היא לאו דוקא, והכרח הוא לומר כן, דודאי דוחק גדול הוא לומר דסתמא דגמ' הנ"ל אתי' כר"ל דזבחים הנ"ל דס"ל דחי' כשירה לקרבן, דהא ר"ל איתותב התם וסליק בתיובתא עי"ש. וגם דוחק לומר דהך סתמא דגמ' תחלוק על כל שאר סתמי' דגמ' דסותמת בכולי תלמודא דחי' אינה ראוי לקרבן וכו"ל.

ודע דיש לתמוה לדעת ר"ל הנ"ל דחי' כשירה לקרבן, דאיך יפרש קרא ד"הטמא והטהור יאכלנו כצבי וכאיל" (דברים י"ב פסוק ט"ו) דפירש"י שם שאין קרבן בא מהם ע"ש, ולר"ל הרי קרבן בא מהם. וכן קשה ג"כ מפסוק כ"ב שם "אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו" ופירש"י אינך מוזהר לאכלן בטהרה וכו' עכ"ל, כונתו דה"א דבהמות דחולין הואיל והן ממין הנקרבין צריך לאוכלן בטהרה כמו קדשים וכמו חלב בהמות חולין שהוא אסור מפני שהם ממין הנקרבין, קמ"ל דכמו שא"צ לאכול צבי ואיל בטהרה שהרי אינו ממין הנקרבין כלל ה"נ א"צ לאכול בהמות חולין בטהרה ע"ש בשפתי חכמים. וא"כ לר"ל דחי' כשירה לקרבן, הרי גם צבי ואיל הם ממין הנקרבין, ואיך יפרש לי' להאי קרא וצע"ג.

ב. דף על הדף מסכת זבחים דף לד עמוד ב

בגמ': קיבל הכשר ונתן לפסול וכו' וליהוי לי' דיהוי וכו' כל שבידו לא הוי דיהוי וכו'.

הגאון הפנים מאירות זצ"ל כתב לבאר מש"כ (דברים יא, יד):

"כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום וגו' כי קרוב אליך הדבר מאד בפך ובלבך לעשותו", דלכאורה קשה, היאך מועילה תשובה שיתקרב לחוטא אל השי"ת, הלא קיי"ל (יומא פד א): ד'נראה ונדחה - אינו חוזר ונראה', והאדם היה 'נראה' בתחילה, וכשחטא ונדחה מקדושתו איך יהא 'חוזר ונראה' על ידי תשובה.

אמנם, עפ"י הגמ' כאן א"ש דמבואר וכו'ל: "קיבל הכשר (- את דם הקרבן) ונתן לפסול, יחזיר לכשר" ומקשה בגמרא: "וליהוי דיהוי" - דכיון שנתנו לכהן פסול, הוי נראה דתהיה לו תקנה כשמחזירו לכהן כשר.

ומתרץ רב אשי: "כל שבידו לא הוי דיהוי". הרי שכל מה שבידו לתקן אינו בכלל נדחה, ולכן גם מהני תשובה לחוטא, כיון שבידו לתקן.

וזו כוונת הכתוב: כי המצוה הזאת" - היינו תשובה (כמ"ש הרמב"ן) - "לא רחוקה היא", אלא: "קרוב אליך הדבר מאד", ולכן לא הוי בכלל 'נראה ונדחה', שהרי היא בידו לתקנה.

והוסיף הגאון בעל ערוגת הבושם זצ"ל על דבריו, דלכאורה עדיין יקשה, לפי מה שנאמר (דברים ל, ו) "ומל'ה' אלקיך את לבבך", משמע שאין בידינו לשוב בתשובה עד שימול השי"ת את לבבנו, אם כן חוזר וניעור הקושיא: "נראה ונדחה - אינו חוזר ונראה", שהרי אין הדבר בידו לתקן.

אולם באמת הקושיא מעיקרא ליתא. דהרי קיי"ל כרב - "דבעלי חיים אין נדחים" (שם סד א) ואם כן גם באדם, כל עוד נשמתו בו, לא שייך דיהוי. וזהו מה שמסיים הפסוק: "למען חייך", שלא תקשה לך אם אנו צריכים שימול השי"ת את ערלת הלב ואין בידינו לתקן, אם כן היאך מועילה תשובה, הרי הוא 'נראה ונדחה', לכן אמר: "למען חייך", וכיון שעדיין יש בו חיות לא הוי נדחה, דבעלי חיים אינן נדחין.